

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2010, Volume: 5, Number: 3, Article Number: 1C0190

EDUCATION SCIENCES

Received: January 2009

Accepted: July 2010

Series : 1C

ISSN : 1308-7274

© 2010 www.newwsa.com

Cemalettin İpek¹

Refik Balay²

Rize University¹

Harran University²

cemalettinipek@yahoo.com

refikbalay@hotmail.com

Rize-Turkey

**SINIF YÖNETİMİ DERSİNİN SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ İSTENMEYEN
DAVRANIŞLARA MÜDAHALE BİÇİMLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmeni adaylarının öğrencilerde gözlenen istenmeyen davranışlara müdahale biçimlerinin, Sınıf Yönetimi dersini alıp almamalarına göre anlamlı şekilde farklılık gösterip göstermediğini belirlemektir. Araştırma, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Programının ikinci ve üçüncü sınıflarında öğrenim görmekte olan toplam 234 öğretmen adayı üzerinde yapılmıştır. Araştırmada öğretmen adaylarına araştırmacılar tarafından geliştirilen bir veri toplama aracı uygulanmıştır. Sonuçlar, sınıf öğretmeni adaylarının öğrencilerde gözlenen istenmeyen davranışlara müdahale biçimlerinin, Sınıf Yönetimi dersini alıp almamalarına göre istatistiksel açıdan anlamlı şekilde farklılaştığını göstermiştir. Buna göre, genel olarak Sınıf Yönetimi dersini alan sınıf öğretmeni adaylarının, bu dersi almayanlara göre istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı daha çok demokratik müdahale biçimlerini tercih ettikleri; geleneksel/otoriter ve ilgisiz/pasif müdahale biçimlerini ise bu dersi henüz almamış olan öğretmen adaylarına göre daha az tercih ettikleri bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sınıf Öğretmeni Adayı, Sınıf Yönetimi,
Müdahale Biçimi, İstenmeyen Davranış

**THE EFFECTS OF THE CLASSROOM MANAGEMENT COURSE ON THE PRE-SERVICE
TEACHERS' INTERVENTIONS TO STUDENT MISBEHAVIOR.**

ABSTRACT

The aim of this study is to find out whether intervention styles of pre-service class teacher to misbehaviors of students differentiate on the basis of taking or not taking Classroom Management course. Research was conducted on 234 pre-service class teachers who are students at the second and the third grades of the Classroom Teaching Program of the Faculty of Education in Yuzuncu Yıl University. An inventory was developed by the researchers to gather data. Study results showed that the intervention styles of pre-service class teacher to misbehaviors of students statistically differentiated on the basis of taking or not taking Classroom Management course. Generally the research results indicated that pre-service class teacher who took Classroom Management course; choose more democratic intervention styles and less traditional/authoritarian and indifferent/passive intervention styles than those who did not take this course. On the other hand, the pre-service class teachers who did not take Classroom Management course preferred more authoritarian intervention style than pre-service teachers who took this course.

Keywords: Pre-Service Class Teachers, Class Management,
Intervention Style, Misbehaviors

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Literatürde farklı öğretmenler için farklı sınıf yönetimi uygulamalarından bahsedilmektedir. Bu sınıflamalar öğretmenlerin denetim eğilimlerine [1] göre (düşük, ılımlı ve yüksek denetim eğilimi), insan ilişkileri eğilimlerine [2 ve 3] göre (patron, rehber, resmi ve dost eğilimli) ya da kişilik eğilimlerine [4 ve 5] göre (otoriter, demokratik ve ilgisiz) yapılmaktadır. Öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarını onların doğuştan sahip oldukları özelliklerle açıklamak mümkün değildir. Öğretmenlerin bu eğilimlerini, doğuştan getirdikleri özelliklerinden çok, aldıkları hizmet öncesi eğitimin şekillendirmesi beklenir. Sınıf öğretmeni adaylarının sınıf yönetimi eğilimlerini şekillendirmesi beklenen ders de hiç kuşkusuz, öğretmenlik meslek bilgisi dersleri arasında yer alan sınıf yönetimi dersidir.

Öğretmenler, sınıf yönetimi açısından, sahip oldukları kişilik ve tutumlara göre otoriter, demokratik ve ilgisiz/pasif olmak üzere üç kategoride incelenmektedir. Ancak öğretmenlerin bu tiplerden sadece birinin özelliğini taşıyıp, diğer özellikleri hiç taşıyamaması mümkün değildir. Her öğretmen bu üç farklı kişilik özelliklerini az ya da çok taşır; ancak öğretmenin asıl kişiliğini baskın olarak taşıdığı kişilik özelliği belirler [6 ve 7]. Bu araştırmada, sınıf öğretmeni adaylarının sınıf yönetimi uygulamalarına ilişkin eğilimlerinin belirlenmesinde bu sınıflama esas alınmaktadır.

Önceleri sınıf yönetimi, istenmeyen davranışların kontrolünde disiplin kullanımı üzerinde yoğunlaşmaktaydı. Buna göre öğretmenler, zaman ve enerjilerinin büyük bir bölümünü öğretme sürecinden çok, öğrencilerin davranışlarını kontrole harcıyorlardı. Günümüzde ise sınıf yönetimi daha geniş bir açıdan ele alınmakta; daha çok, öğrenmeyi sağlayıcı bir sınıf ortamının oluşturulması üzerinde durulmaktadır. Böyle bir sınıf ortamında öğrenciler, öğrenme için daha çok zaman harcarken, öğrenme dışı davranışlarda da büyük oranda bir azalma meydana gelmektedir. Bu yaklaşım, sınıf ortamının fiziksel olduğu kadar, davranışsal olarak da uygun hale getirilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır [8]. Davranışsal yaklaşımın kavranması, sınıfın etkili biçimde yönetilmesine olanak sağlar. Etkili yönetilen bir sınıfta öğrencilerin bozucu davranış gösterme düzeyleri düşük, görevle ilgili olma düzeyleri yüksek olur. Ayrıca, zamanın amaçlar yönünde kullanımında artma meydana gelir [9].

Liderlik konusunda yapılan araştırmaların sonuçlarına göre, genelde iki farklı liderlik modelinden bahsedilmektedir. Bunlar otoriter ya da bürokratik liderlik modeli ile demokratik ya da insan ilişkileri modeli olarak adlandırılmaktadır. Bu iki modelin dışında ilgisiz (laissez-faire) liderlik modelinden de söz edilmektedir [10]. Bu liderlik modellerini eğitime uygularsak, otoriter liderlik modelinde öğretmen merkezli, resmi ilişkilerin ön planda tutulduğu, sınıf içi iletişime tamamen öğretmenin hâkim olduğu, sınıfta rekabetin ve cezanın yaygın olduğu bir sınıf liderliği vardır. Demokratik liderlik modelinde, öğrenci-merkezli, öğrencilerin karara katıldığı ve işbirlikçi öğretimin egemen olduğu bir sınıf ortamı vardır. İlgisiz (başboş) liderlik modelinde ise öğretmen tüm kararlarda öğrencileri tamamen serbest bırakmakta, öte yandan onlara yeterince rehberlik yapmamaktadır ([10]).

Öğretmenler sınıfta öğrencilerin davranışlarına iki farklı açıdan yaklaşabilirler. Bazı öğretmenler dikkatlerini öğrencilerin yanlış davranışlarına çevirirlerken; bazıları doğru davranışlarına çevirebilirler. Birincide öğretmenlerin *hata düzeltici* (corrective) rol oynamaları, ikincide ise *yapıcı* (pozitive) olmaları söz konusudur [11]. Davranış ve tutumları, birbirinden farklı bu iki öğretmen tipinden birincisi, *aykırılığı yalıtıcı* (deviant insulative), diğeri

ise *aykırılışı tahrik eden* (deviant procative) öğretmen olarak da adlandırılabilir. Bu iki öğretmen tipi arasındaki farklılık, öğrencilerin bunlara farklı tepkiler vermelerinde, onların öğrencilere farklı tutumlar göstermesinde ve görevlerine ilişkin algılarında yatmaktadır [12].

Hata düzeltici öğretmenler, öğrenciler yanlış davranışta bulduklarında, azarlama, cezalandırma, dikkatini çekme ve jest ve mimik gibi yollarla onlara müdahale ederler, istedik/olumlu davranışlarda bulduklarında ise herhangi bir tepkide bulunmazlar. İlk bakışta etkili gibi görülen bu yaklaşım öğretmenleri *eleştiri/tenkit tuzağına* (criticism tap) düşürebilir. Çünkü öğrencilerin çoğu öğretmenlerin dikkatlerini çekebilmek için bilerek yanlış davranışlarda bulunabilirler. Öğretmenler bu tuzağa düşüklerinde söz konusu yanlış davranışları önleme yerine tamamen pekiştirebilirler. Bu durumda öğretmenler öğrencilere devamlı olarak, *oturun* demekle ayağa kalkmayı, *susun* demekle de konuşmayı öğretmiş olurlar [11]. Bu tür öğretmenlerin dersleri olumsuz davranışlar nedeniyle sıklıkla kesilir. Öğrencilerle her an karşı karşıya gelen ve öğrencileri sürekli tahrik eden bu gibi öğretmenler, çocuklara karşı olumsuz tutumlar beslerler. Bu duygularını açıkça ortaya koyarlar. Uygun bir öğrenme ortamı yaratma konusundaki çabaları son derece azdır. Çocukları sıklıkla azarlar ve onlara karşı kaba davranırlar [12].

Yapıcı/pozitif yaklaşımı benimseyen öğretmenler ise, dikkatlerini öğrencilerin gösterdikleri istedik davranışlar üzerinde yoğunlaştırırlar. Bu tür öğretmenler, istedik davranışlarda bulunan öğrencilere bundan hoşnut olduklarını göstererek onları onurlandırıp ödüllendirirler. Bu yolla sınıfta bu tür davranışların artıp pekişmesini sağlamaya çalışırlar [11]. Dersleri bozucu davranışlarla seyrek olarak kesilen veya bu tür davranışları çabuk ve etkili biçimde yönetebilen aykırılışı yalıtıcı öğretmenler, bütün öğrencilere yönelik olumlu tutumlar beslerler. Sınıf içinde bütün çocuklara uygun bir öğrenme çevresi yaratmaya çalışırlar. Bu öğretmenler, derse hazırlanarak gelmeye ve onu en etkili biçimde öğrenciye sunmaya büyük önem verirler. Taleplerini çocukların düzeyine uygun olarak yaparlar. Öğrencilerin birlikte çalışmalarını ve işbirliği yapmalarını isterler. Sıkı çalışırlar, saygılı ve sorumludurlar [12].

Sınıf yönetiminde, dikkatleri nadiren olumsuz davranışlar üzerine çevirmek, daha çok olumlu/istedik davranışlar üzerinde yoğunlaşmak, eleştiri tuzağına düşmeyi de engeller [11]. Aykırılışı yalıtıcı ya da yapıcı olarak ifade edilen bu yaklaşımda öğretmen, her şeyden önce öğrencilere saygı duyar. Bunu da, öğrencilere yaptığı konuşmalarda ve onları dinlediğinde gösterir. Onlara bağırır. Yanlışta olduklarını açıkça görmeyene kadar onları suçlamaz ve kızmaz. Birini uyarmak veya hafif azarlamak istediğinde bunu, sessiz bir biçimde ve her zamanki ses tonuyla yapar. Bütün öğrencilerin görevlerini yerine getirebileceklerine inanır. Sorularını bütün sınıfa sorar. Sınıftaki hal ve tavırları herkesi rahatlatıcı ve güven vericidir. Sakin ses tonu ve hareketleri, kendisinin farkında olduğunu ve kendisini kontrol ettiğini gösterir [12].

Eğer bir öğretmen iyi sonuç doğuran davranışları ön plana çıkarırsa bu davranışlar artar/yaygınlık kazanır, sonuçta öğrenciler de istedik şekilde davranmış olurlar. Tam tersine, fazla olumsuz olmayan bazı davranışlar göz ardı edilirse, yani görmezlikten gelinirse, bu tür davranışlar git gide azalırlar [11]. Yapıcı yaklaşımı benimseyen ve aykırılışı yalıtıcı öğretmenler de bu gibi etkili davranış teknikleri kullanırlar. Saçma buldukları kabul edilemez davranışları görmezden gelirler. Buna karşılık, yapıldığında hoşlarına giden davranışları ödüllendirirler [12]. Öte yandan yapıcı

yaklaşımında esas olan olumsuz davranışları tamamen göz ardı etmek değildir. Bu yaklaşımda ölçü dikkatleri olumsuz davranışlardan çok, olumlu davranışlar üzerinde toplamaktır [11].

Öğrenciler istenmeyen/olumsuz davranışlarda bulduklarında, eleştirilmesi/ sorgulanması gereken öğrenciler değil, davranışın kendi olmalıdır. Aynı şekilde, çocuklar başarısız olduklarında da çocuklar değil, uygulanan çalışma programı eleştirilmelidir [11]. Örneğin, istenmeyen bir davranış, öğrenci dikkatinin dağılması sonrasında meydana gelmişse, öğretmenin buna tepkisi, yanlış davranış için öğrenciyi azarlama şeklinde olmamalıdır. Tam tersine, öğrencinin karşılaşmış olduğu herhangi bir güçlükle ilgili yardım isteği ve beklentisi olarak anlaşılmalıdır [12].

Eğitimde çocuklar, kendilerinden istenilenin ne olduğunu bilirlerse, genellikle onu yaparlar varsayımından hareket etmek gerekir [12]. Bu yüzden yapıcı/pozitif bir sınıf yönetimi anlayışında, öğrencilerin "neler yapmaması" gerektiğini söylemekten çok "neler yapması" gerektiğini söylemek esastır [11]. Bir başka ifadeyle, istenmeyen değil, istenen davranış gündemde tutulmalıdır. İstenen davranışı daha fazla gündemde tutmak yoluyla istenmeyeni azaltmak daha etkilidir. Çünkü bu yöntem daha az tepki ve daha çok destek görür [9].

Davranışsal yaklaşımda eylem biçimi, öğrenciyi, istenmeyen bir davranıştan uzaklaştırmaktan çok, onun iyi yaptığı bir davranışının güçlendirilmesi biçiminde olmalıdır. Dikkatler, çocukların istenmeyen bazı davranışları yapmaması nedeniyle sunulan ödülün çok, bazı değerli sayılabilecek davranışları yapmaları nedeniyle verilen ödüle çekilmelidir [12]. Çocuğun davranışlarını pekiştirecek sonuçlar çocuk tarafından benimsenen ve tekrar olması istenen sonuçlardır. Böyle sonuçlar, çocuğun benzer durumlarda aynı şekilde davranmasını sağlar. Örneğin, bir öğrenci ödevini yapmış olmanın sonucunda, öğretmeni tarafından takdir görür ve ödüllendirilirse bu sonucu benimser ve buna tekrar ulaşabilmeyi arzular. Bu da öğrencinin "ödevini yapma" davranışını pekiştirir [11]. Benzer şekilde takdir veya övgü, öğrencinin sesini yükseltmemesi ya da gürültü çıkarmamasından çok, ellerini kaldırarak kendisine söz hakkı verilene dek beklemesine verilmelidir. Arzu edilen davranışa özendirmek ve bu arada istenmeyen davranışı görmezden gelmek, bu yaklaşımın basit fakat oldukça etkili bir özelliğidir [12]. İstenilen bir davranışı gösteren bir öğrenciyi, çok iyi, aferin, çok güzel gibi pekiştireçler verilirse o davranış kalıcı hale gelebilir. Öte yandan öğretmen, hep aynı tür pekiştireçler kullanmamalıdır. Çünkü aynı tür pekiştireçler kullanma, zamanla bunların etkililiğini azaltır [13].

Bir öğretmen, sessiz/uslu kaldıklarında çocuklarıyla ilgilenmeyip, sadece sorun çıkardıklarında onların yanına gidip müdahale etmemelidir. Tam tersine olumlu davrandıklarında ve iyi şeyler yaptıklarında onları daha çok görmeli ve her zaman onların farkında olmalıdır. Bir öğretmen, sınıfta olumlu bir öğrenme ortamı oluşturabilmek için ikazdan çok ödülü kullanmalıdır. İkaz/ödü oranı en az 1/3 olmalıdır [11].

Diğer bütün örgütler gibi eğitim örgütleri de sahip oldukları madde ve insan kaynaklarını etkin ve verimli kullanarak amaçlarına ulaşmak isterler. Okul yönetiminin bir alt sistemi olan sınıf yönetimi hem bilim hem de sanat yönü olan bir sistemdir. Bu yüzden etkili sınıf yönetiminin, öğretmenlerin kendi kişisel deneyim ve becerileriyle geliştirilmesi kadar, zengin teorik çerçevelerle de desteklenmesi gerekir. Bu gerçek, başarılı bir sınıf yönetimi için bazı temel ilke, kural ve stratejilerin bilinmesini ve uygulanmasını zorunlu hale getirir. Her öğretmen sınıfını başarıyla yönetmek için bu temel ilke ve kuralları öğrenmek durumundadır. Çünkü dünyadaki hızlı değişim ve gelişmeye paralel olarak sınıf yönetimi konusundaki bilgi ve beceriler

de değişmektedir. Sınıf yönetiminde başarıya etkili öğretmenlerle ulaşılabilir. Dahası, etkili öğretmenler, sınıflarını etkili yönetmede ortaya çıkabilecek engelleri ve istenmeyen davranışları en aza indirmek için güçlü bir perspektife sahip olmalıdırlar. Kapsamlı bilgi de önemli olmakla birlikte tek başına başarıyı getirmez. Bu bilgi, ancak yüksek duyarlılık ve yaratıcılık özellikleriyle birlikte kullanıldığında başarıya ulaştırır. Öğretmenler, öğrencilerinin hangi alanlarda daha başarılı olduğunu bilirlerse, onların güçlü ve zayıf yönlerini iyi tanırlarsa en uygun müdahale biçimlerini kullanırlar. Bu da sınıfta daha uygun bir ortamın oluşmasına ve kalıcı başarıya götürür. Yukarıdaki bilgiler irdelendiğinde Sınıf Yönetimi dersi, öğretmen adaylarının öğretmenlik meslek bilgilerine gerek kuramsal gerekse deneysel olarak katkı sağlayan derslerin başında gelmektedir. Konuya bu açıdan bakıldığında bu dersi alan ve almayan sınıf öğretmeni adaylarının öğrencilerin sınıftaki istenmeyen davranışlarına farklı biçimlerde müdahale etmeleri beklenir. Bu bilgiler ışığında bu araştırma, sınıf ortamında öğrencilerin çeşitli davranışlarına öğretmenlerin nasıl karşılık verdiklerini ve hangi davranış kalıplarını izlediklerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışmada, eğitim fakülteleri programında yer alan sınıf yönetimi dersinin, sınıf öğretmeni adaylarının öğrencilerde gözlenen istenmeyen davranışlara müdahale biçimleri üzerindeki etkisinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmada, sınıf yönetimi dersi almış öğretmen adayları ile bu dersi henüz almamış olan öğretmen adaylarının karşılaşacakları istenmeyen davranışlara müdahale biçimlerinin farklılaşmış farklılaşmadığı test edilmeye çalışılmaktadır.

3. YÖNTEM (METHOD)

3.1. Çalışma Grubu (Study Group)

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Programının ikinci ve üçüncü sınıflarında öğrenim görmekte olan toplam 234 öğretmen adayı üzerinde yürütülen çalışmada öğretmen adaylarına araştırmacılar tarafından geliştirilen bir veri toplama aracı uygulanmıştır.

3.2. Veri Toplama Aracı (Data Instrument)

Sınıf yönetimi dersini almış olan öğretmen adayları (üçüncü sınıf öğrencileri) ile bu dersi henüz almamış olan öğretmen adaylarına (ikinci sınıf öğrencileri) yedi farklı istenmeyen davranış örneği sunulmuş, ileride mesleklerinde böyle durumlara karşılaştıklarında nasıl müdahale etmeyi düşündükleri belirlenmeye çalışılmıştır. İstenmeyen davranışlara karşı müdahale biçimleri sınıf yönetimi ile ilgili literatür doğrultusunda *geleneksel/otoriter*, *çağdaş/demokratik* ve *ilgisiz* olmak üzere üç grupta toplanmıştır. Söz konusu istenmeyen davranış örnekleri ve bu davranışlara karşı müdahale biçimleri kurgulanırken 20 kişilik bir sınıf öğretmeni grubunun görüşüne başvurulmuştur. Literatürde vurgulandığı gibi, bir öğretmenin her zaman bu müdahale biçimlerinden sadece birini tercih etmesi söz konusu değildir. Her öğretmen bu üç farklı müdahale biçimlerini de az ya da çok tercih edebilir. Ancak öğretmenin istenmeyen davranışlara karşı asıl tercihinin ne olduğunu ağırlıklı olarak tercih edeceği müdahale biçimi belirler [6 ve 7]. Bu nedenle, öğretmen adaylarına istenmeyen davranış örneklerine karşı tercihlerini belirtmeleri için her üç müdahale biçimini de yansıtacak birer seçenek sunulmuştur. Bu seçeneklerin belirlenmesinde yukarıda belirtildiği gibi 20 kişilik öğretmen grubunun görüşlerinden yararlanılmıştır. Sonuç olarak,

istenmeyen davranış örneklerinin sınıf öğretmeni adaylarına sorulma ve cevaplandırma şekli şu şekilde olmuştur:

Örnek 2: *Sınıfta ders işlediğiniz sırada Ahmet yanında oturan arkadaşı Cem'in önündeki kitabı karalamaya, Cem de bunu önlemeye çalışıyor. Bu durumda, sınıfın öğretmeni olarak ne yapardınız?*

- Ahmet'i, sınıfın duyacağı şekilde, bunu yapmaması için uyarırdım.
- Ahmet ile göz teması kurarak, ona bunun iyi bir davranış olmadığını ima ederdim.
- Müdahale etmez, sorunlarını kendilerinin çözmesini beklerdim.

3.3. Veri Analizi (Data Analyses)

Sınıf öğretmeni adaylarından, her bir istenmeyen davranış örneği ile ilgili olarak verilen üç ayrı müdahale biçimini tercih etme sıklıklarının (hiçbir zaman:1, her zaman:5) belirtmeleri istenmiştir. Toplanan veriler üzerinde, sınıf öğretmeni adaylarının yedi farklı istenmeyen davranış örneğine verdikleri cevaplardan üç farklı müdahale biçimi (geleneksel, demokratik ve ilgisiz) puanı/ortalaması hesaplanmıştır. Sınıf yönetimi dersi almış olan öğretmen adayları (üçüncü sınıf öğrencileri) ile bu dersi henüz almamış olan öğretmen adaylarının (ikinci sınıf öğrencileri) istenmeyen davranışlara karşı müdahale biçimleri t-testi ile karşılaştırılmaya çalışılmıştır.

4. BULGULAR (FINDINGS)

Öğretmen adaylarının, kendilerine sunulan yedi farklı istenmeyen davranış örneğine karşı tercih edecekleri müdahale biçimleri (geleneksel, demokratik, ilgisiz), Sınıf Yönetimi dersini alıp almadıklarına göre t-testi ile karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonuçları her bir istenmeyen davranış örneğine göre ayrı ayrı tablolaştırılarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Örnek 1: *Öğretmen zili çaldığında sınıfa girdiniz. Ali arka sırada bir arkadaşı ile itişip kalkıyor. Orta sırada oturan Mehmet ise ders araç-gereçlerini hazırlamış dersin başlamasını bekliyor. O sınıfın öğretmeni olarak, sınıfa girdiğinizde ilk tavrınız ne olurdu?*

Yukarıdaki örnekte öğretmen adaylarına sunulan istenmeyen davranışa karşı geleneksel müdahale biçimi "Ali'ye, arkadaşını rahatsız etmemesini, hemen yerine oturmasını söyledim" şeklinde kurgulanmıştır. Bu davranışa karşı demokratik müdahale biçimi "Mehmet'i, derse hazır beklediği için, sınıfın fark edeceği şekilde takdir ederdim" şeklinde, ilgisiz müdahale biçimi ise "tepki göstermeden, masama geçer, sınıfın derse hazır hale gelmesini beklerdim" şeklinde ifade edilmiştir. Öğretmen adaylarının birinci örnekte yer alan istenmeyen davranışlara karşı müdahale tercihleri Sınıf Yönetimi dersini alıp almamalarına bağlı olarak Tablo 1'de karşılaştırılmaktadır. Tablo 1'de görüldüğü gibi, örnekte sunulan istenmeyen davranışa karşı Sınıf Yönetimi dersini almamış olan öğretmen adayları geleneksel müdahale biçimini ($X= 3.54$) bu dersi almış olan öğretmen adaylarından ($X= 3.05$) daha çok tercih etmişlerdir ($t= -3.003$; $p= .003$). Buna karşılık, Sınıf Yönetimi dersini almış olan öğretmen adaylarının bu örnekteki istenmeyen davranışa karşı demokratik müdahale biçimleri ($X= 3.95$), bu dersi almamış olan öğretmen adaylarından ($X= 3.20$) anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($t= 4.819$; $p= .000$). Gerek Sınıf Yönetimi dersini alan, gerekse bu dersi henüz almamış olan öğretmen adaylarının birinci örnekteki istenmeyen davranışa karşı ilgisiz müdahale biçimini tercih etme düzeyleri arasında ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($X= 1.92$ ve $X= 1.95$).

Tablo 1. Birinci Örnekte Yer Alan İstenmeyen Davranışa Karşı Müdahale Biçimleri
(Table 1. Interventions styles on student misbehaviors expressed in the first case study sample)

Müdahale Biçimi	Sınıf Yönetimi Dersi	N	X	ss	t
Geleneksel	Aldı	136	3.05	1.213	-3.003***
	Almadı	98	3.54	1.253	
Demokratik	Aldı	136	3.95	1.039	4.819***
	Almadı	98	3.20	1.346	
İlgisiz	Aldı	136	1.92	1.115	-.203
	Almadı	98	1.95	1.097	

*** $p < ,001$

Kısaca, öğretmen adaylarının birinci örnekte sunulan istenmeyen davranışlara karşı geleneksel ve demokratik müdahale biçimlerinin Sınıf Yönetimi dersini alma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı, ancak ilgisiz müdahale biçiminin bu dersi alıp almamaya göre farklılaşmadığı görülmektedir.

Örnek 2: Ahmet derste yanında oturan arkadaşı Cem'in önündeki kitabı karalamaya, Cem de bunu önlemeye çalışıyor. Bu durumda, sınıfın öğretmeni olarak ne yapardınız?

İkinci örnekte yer alan istenmeyen davranışa karşı geleneksel müdahale biçimi "Ahmet'i sınıfın duyacağı şekilde, bunu yapmaması için uyarırdım" şeklinde kurgulanırken; demokratik müdahale biçimi "Ahmet ile göz teması kurarak, bunun iyi bir davranış olmadığını ima ederdim" şeklinde, ilgisiz müdahale biçimi ise "müdahale etmez, sorunlarını kendilerinin çözmesini beklerdim" şeklinde kurgulanmıştır. Öğretmen adaylarının bu örnekte yer alan istenmeyen davranışlara karşı müdahale tercihleri Sınıf Yönetimi dersini alıp almamalarına bağlı olarak Tablo 2'de karşılaştırılmaktadır.

Tablo 2. İkinci Örnekte Yer Alan İstenmeyen Davranışa Karşı Müdahale Biçimleri

(Table 2. Interventions styles on student misbehaviors expressed in the second case study sample)

Müdahale Biçimi	Sınıf Yönetimi Dersi	N	X	ss	t
Geleneksel	Aldı	136	2.30	1.285	-.687
	Almadı	98	2.42	1.354	
Demokratik	Aldı	136	4.13	.859	1.972*
	Almadı	98	3.88	1.034	
İlgisiz	Aldı	136	1.81	.887	-.410
	Almadı	98	1.86	1.011	

* $p < ,05$

Tablo 2'de, öğretmen adaylarının, ikinci örnekte yer alan istenmeyen davranışa karşı sadece demokratik müdahale biçiminin Sınıf Yönetimi dersini alıp almamalarına bağlı olarak istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($t = 1.972$; $p = .050$). Sınıf Yönetimi dersini almış olan öğretmen adayları bu örnekte yer alan istenmeyen davranışa karşı demokratik müdahale biçimini ($X = 4.13$) Sınıf Yönetimi dersini henüz almamış olan öğretmen adaylarından ($X = 3.88$) daha üst düzeyde tercih etmişlerdir. Tablo 2'de de görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının ikinci istenmeyen davranış örneğindeki istenmeyen davranışa karşı geleneksel ($X = 2.30$ ve $X = 2.42$) ve ilgisiz ($X = 1.81$ ve $X = 1.86$) müdahale tercihleri Sınıf Yönetimi dersini almış olup olmamalarına bağlı olarak istatistiksel yönden anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Örnek 3: Öğrenciniz Ayşe, kendine bir şey söylemeye çalışan arkadaşını "yeter" diye bağırarak susturmaya çalışıyor. Ayşe'nin bu davranışını nasıl yorumladınız?

Üçüncü örnekteki istenmeyen davranışa karşı geleneksel müdahale biçimi "çok sinirli bir kız olduğunu düşünürdüm" şeklinde, demokratik müdahale biçimi "onun, moralini bozan bir olay yaşamış olabileceğini düşünürdüm" şeklinde, ilgisiz müdahale biçimi ise "hiçbir yorumda bulunmazdım" şeklinde kurgulanmıştır. Öğretmen adaylarının bu örnekte yer alan istenmeyen davranışlara karşı müdahale tercihleri Sınıf Yönetimi dersini almış olup olmamalarına göre Tablo 3'de verilmektedir.

Tablo 3. Üçüncü Örnekte Yer Alan İstenmeyen Davranışa Karşı Müdahale Biçimleri

(Table 3. Interventions styles on student misbehaviors expressed in the third case study sample)

Müdahale Biçimi	Sınıf Yönetimi Dersi	N	X	ss	t
Geleneksel	Aldı	136	2.20	1.122	-.412
	Almadı	98	2.26	1.040	
Demokratik	Aldı	136	3.64	.915	.957
	Almadı	98	3.53	.921	
İlgisiz	Aldı	136	1.46	.910	-.469
	Almadı	98	1.52	.933	

Tablo 3'de, Sınıf Yönetimi dersini almış olan öğretmen adaylarının üçüncü örnekte yer alan istenmeyen davranışa karşı demokratik müdahale tercihleri ($X= 3.64$) göreceli olarak bu dersi henüz almamış olan öğretmen adaylarının demokratik tercihlerinden ($X= 3.53$) daha yüksek bulunmuştur. Ancak Sınıf Yönetimi dersi almış olan öğretmen adayları ile bu dersi almamış olan öğretmen adayları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeyde gerçekleşmemiştir. Sınıf Yönetimi dersini almış olan öğretmen adaylarının bu örnekteki istenmeyen davranışa karşı geleneksel ($X= 2.20$) ve ilgisiz ($X= 1.46$) müdahale tercihleri bu dersi almamış olan öğretmen adaylarının geleneksel ($X= 2.26$) ve ilgisiz ($X= 1.52$) tercihlerinden, anlamlı olmamakla birlikte, göreceli olarak daha düşük düzeyde gerçekleşmiştir.

Örnek 4: Vecdi'yi tahtaya kaldırarak, bir matematik problemini çözmesini istediniz. Vecdi problemi yanlış çözdü. Vecdi'ye karşı tepkiniz ne olurdu?

Dördüncü örnekte sunulan istenmeyen davranışa karşı geleneksel müdahale biçimi "dersine çalışmadan gelersen olacağı buydu deyip yerine oturturdum"; demokratik müdahale biçimi "bu problemi çözebileceğini düşündüğümü söyler, çözmesine yardımcı olurum" şeklinde kurgulanırken, ilgisiz müdahale biçimi "hiçbir tepki göstermeden yerine oturtur, bir başka öğrenciye çözdürürdüm" şeklinde ifade edilmiştir. Öğretmen adaylarının bu örnekte yer alan istenmeyen davranışlara karşı müdahale tercihleri Sınıf Yönetimi dersini almış olup olmamalarına göre Tablo 4'de karşılaştırılmaktadır.

Tablo 4. Dördüncü Örnekte Yer Alan İstenmeyen Davranışa Karşı Müdahale Biçimleri

(Table 4. Interventions styles on student misbehaviors expressed in the fourth case study sample)

Müdahale Biçimi	Sınıf Yönetimi Dersi	N	X	ss	t
Geleneksel	Aldı	136	1.23	.599	1.830
	Almadı	98	1.38	.667	
Demokratik	Aldı	136	4.38	.741	-1.231
	Almadı	98	4.50	.962	
İlgisiz	Aldı	136	2.02	1.053	2.269*
	Almadı	98	1.73	.868	

* $p < ,05$

Tablo 4'de de görüldüğü gibi Sınıf Yönetimi dersini almış ve almamış olan öğretmen adaylarının en az tercih ettikleri müdahale biçimi geleneksel müdahale şekli olmuştur ($X = 1.23$ ve $X = 1.38$). Geleneksel müdahale biçimlerini tercih etme düzeylerinin Sınıf Yönetimi dersini almış olup olamamaya bağlı olarak istatistiksel açıdan farklılaşmadığı görülmektedir. Öte yandan, hem Sınıf Yönetimi dersini almış olan, hem de bu dersi henüz almamış olan öğretmen adaylarının dördüncü örnekte yer alan istenmeyen davranışa karşı en çok demokratik müdahale biçimini tercih ettikleri ($X = 4.38$ ve $X = 4.50$) gözlenmiştir. Demokratik müdahale tercihlerinin Sınıf Yönetimi dersini almış olup olmama durumuna bağlı olarak istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Sınıf Yönetimi dersini almış olan öğretmen adaylarının bu istenmeyen davranışa karşı ilgisiz kalma tercihlerinin ($X = 2.02$) bu dersi henüz almamış olan öğretmen adaylarının tercihlerinden ($X = 1.73$) istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha üst düzeyde gerçekleştiği görülmektedir ($t = 2.269$; $p = .024$).

Örnek 5: Dersin ortasında, Yusuf'un dersi dinlemediğini fark ettiniz. Ona karşı nasıl davranırdınız?

Öğretmen adaylarının beşinci örnekte yer alan istenmeyen davranışa karşı geleneksel müdahale tercihleri "uyararak, derse katılmasını, yoksa dışarı atacağımı söylerdim" şeklinde, demokratik müdahale tercihleri "dersi dinlememe nedenini öğrenmeye çalışırdım" şeklinde, ilgisiz kalma tercihleri ise "hiçbir tepkide bulunmadan derse devam ederdim" şeklinde ifade edilmiştir. Adayların bu müdahale tercihleri Sınıf Yönetimi dersini almış olup olamama durumlarına göre Tablo 5'de karşılaştırılmıştır.

Tablo 5. Beşinci Örnekte Yer Alan İstenmeyen Davranışa Karşı Müdahale Biçimleri

(Table 5. Interventions styles on student misbehaviors expressed in the fifth case study sample)

Müdahale Biçimi	Sınıf Yönetimi Dersi	N	X	ss	t
Geleneksel	Aldı	136	1.39	.762	-3.264***
	Almadı	98	1.76	.961	
Demokratik	Aldı	136	4.11	.795	1.074
	Almadı	98	3.98	.913	
İlgisiz	Aldı	136	1.83	.993	2.021*
	Almadı	98	1.58	.836	

* $p < ,05$ *** $p < ,001$

Tablo 5'de Sınıf Yönetimi dersi almış ve almamış olan ve öğretmen adaylarının beşinci örnekteki istenmeyen davranışa karşı öncelikle demokratik müdahale biçimini tercih ettikleri görülmektedir. Bu istenmeyen davranışa karşı demokratik müdahale tercihleri Sınıf Yönetimi dersini almış ($X = 4.11$) ve almamış ($X = 3.98$) olma durumuna bağlı olarak istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Sınıf Yönetimi dersini almış olan öğretmen adayları bu örnekteki istenmeyen davranışa

karşı en düşük düzeyde geleneksel müdahale biçimini tercih etmişlerdir ($X= 1.39$). Sınıf Yönetimi dersini almamış olan öğretmen adayları ise bu örnekteki istenmeyen davranışa karşı en düşük düzeyde ilgisiz kalmayı tercih etmişlerdir ($X= 1.58$). Öte yandan, öğretmen adaylarının beşinci örnekte sunulan istenmeyen davranışa karşı geleneksel ve ilgisiz müdahale tercihleri Sınıf Yönetimi dersini alıp almama durumlarına bağlı olarak istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşmıştır. Sınıf yönetimi dersini almış olan öğretmen adayları beşinci örnekteki istenmeyen davranışa karşı ilgisiz kalmayı ($X= 1.83$) Sınıf Yönetimi dersini henüz almamış olan öğretmen adaylarından ($X= 1.58$) anlamlı olarak daha üst düzeyde tercih etmişlerdir ($t= 2.021$; $p= .044$). Sınıf yönetimi dersini almamış olan öğretmen adayları ise bu örnekteki istenmeyen davranışa karşı geleneksel müdahale biçimini ($X= 1.76$) Sınıf Yönetimi dersini almış olan öğretmen adaylarından ($X= 1, .39$) anlamlı olarak daha üst düzeyde tercih etmişlerdir ($t= -3.264$; $p= .001$).

Örnek 6: Okul nöbetinizin olduğu bir günde, üst sınıflardan bir öğrenciyi okul bahçesinin bir köşesinde sigara içerken gördünüz. Bu öğrenciye karşı nasıl davranırdınız?

Öğretmen adaylarının altıncı örnekte yer alan istenmeyen davranışa karşı geleneksel müdahale tercihleri "onu, okul kurallarına uymadığı için okul yönetimine şikâyet ederdim" şeklinde ifade edilirken, demokratik müdahale tercihleri "neden sigara içme gereği duyduğunu sorar, bu konuda bilinçlendirmeye çalışırdım" şeklinde, ilgisiz kalma tercihleri ise "olayı görmezden gelirdim" şeklinde ifade edilmiştir. Adayların bu örnekte sunulan istenmeyen davranışa karşı müdahale tercihleri Sınıf Yönetimi dersini almış olup olamama durumlarına bağlı olarak Tablo 6'da karşılaştırılmıştır.

Tablo 6. Altıncı Örnekte Yer Alan İstenmeyen Davranışa Karşı Müdahale Biçimleri

(Table 6. Interventions styles on student misbehaviors expressed in the sixth case study sample)

Müdahale Biçimi	Sınıf Yönetimi Dersi	N	X	ss	t
Geleneksel	Aldı	136	1.34	.692	-1.838
	Almadı	98	1.54	.932	
Demokratik	Aldı	136	4.54	.778	.758
	Almadı	98	4.45	.932	
İlgisiz	Aldı	136	1.61	.844	.604
	Almadı	98	1.54	.898	

Tablo 6'da öğretmen adaylarının altıncı örnekte sunulan istenmeyen davranışa karşı her üç müdahale tercihinin de Sınıf Yönetimi dersi alıp almamaya bağlı olarak istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Ancak, Sınıf Yönetimi dersini almış olan öğretmen adaylarının bu örnekteki istenmeyen davranışa karşı demokratik ($X= 4.54$) ve ilgisiz ($X= 1.61$) müdahale tercihlerinin bu dersi henüz almamış olan öğretmen adaylarının demokratik ($X= 4.45$) ve ilgisiz ($X= 1.54$) müdahale tercihlerinden göreceli olarak daha üst düzeyde gerçekleştiği gözlenmiştir. Bu örnekte sunulan istenmeyen davranışa karşı geleneksel müdahale tercihinde ise Sınıf Yönetimi dersini almamış olan öğretmen adaylarının tercih puanları ($X= 1.54$) bu dersi almış olan öğretmen adaylarının tercih puanlarından göreceli olarak daha yüksek çıkmıştır. Bu örnekte verilen istenmeyen davranışa karşı gerek Sınıf Yönetimi dersini almış olan, gerekse bu dersi henüz almamış olan öğretmen adaylarının daha çok demokratik müdahale biçimini tercih ettikleri görülmektedir.

Örnek 7: Ödev kontrolü sırasında, Hasan'ın, vermiş olduğunuz ödevi başkasına yaptırarak geldiğini fark ettiniz. Ne yapardınız?

Yedinci örnekteki istenmeyen davranışa karşı geleneksel müdahale biçimi "o dersten, sene sonundaki notunu düşürürdüm" şeklinde, demokratik müdahale biçimi "dersten sonra yanıma çağırıp, bunun iyi bir şey olmadığını anlatırdım" şeklinde, ilgisiz müdahale şekli ise "olayı görmezden gelirdim" şeklinde kurgulanmıştır. Öğretmen adaylarının yedinci örnekteki istenmeyen davranışa karşı bu müdahale biçimlerini tercih etme düzeyleri Tablo 7'de karşılaştırılmaktadır.

Tablo 7'de, diğer istenmeyen davranış örneklerinde olduğu gibi gerek Sınıf Yönetimi dersini almış olan, gerekse bu dersi henüz almamış olan öğretmen adaylarının yedinci örnekte sunulan istenmeyen davranışa karşı daha çok demokratik müdahale biçimini tercih ettikleri görülmektedir ($X = 4.42$ ve $X = 4.52$).

Tablo 7. Yedinci Örnekte Yer Alan İstenmeyen Davranışa Karşı Müdahale Biçimleri

(Table 7. Interventions styles on student misbehaviors expressed in the seventh case study sample)

Müdahale Biçimi	Sınıf Yönetimi Dersi	N	X	ss	t
Geleneksel	Aldı	136	1.66	.919	-.749
	Almadı	98	1.76	1.033	
Demokratik	Aldı	136	4.42	.766	-.948
	Almadı	98	4.52	.721	
İlgisiz	Aldı	136	1.41	.671	2.214*
	Almadı	98	1.23	.493	

* $p < ,05$

Her iki grupta yer alan öğretmen adaylarının bu örnekte yer alan istenmeyen davranışa karşı en düşük düzeyde ilgisiz kalmayı tercih ettikleri, ancak bu tercihin Sınıf Yönetimi dersini alma durumuna bağlı olarak istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. Sınıf Yönetimi dersini almış olan öğretmen adaylarının bu örnekte yer alan istenmeyen davranışa karşı ilgisiz kalmayı tercih etme ortalamaları ($X = 1.41$) bu dersi henüz almamış olan öğretmen adaylarının ortalamalarından ($X = 1.23$) anlamlı olarak daha yüksek çıkmıştır. Sınıf Yönetimi dersini henüz almamış olan öğretmen adaylarının hem demokratik ($X = 4.52$) hem de geleneksel ($X = 1.76$) müdahale tercihleri Sınıf Yönetimi dersini almış olan öğretmen adaylarının demokratik ($X = 4.42$) ve geleneksel ($X = 1.66$) müdahale tercihlerinden göreceli olarak daha üst düzeyde gerçekleşmiştir.

Toplam müdahale biçimi ortalamaları

Öğretmen adaylarının yedi farklı istenmeyen davranış örneği karşısında tercih ettikleri müdahale biçimlerinin toplam ortalamaları hesaplanmış ve bu ortalamalar Sınıf Yönetimi dersini alıp almama durumuna bağlı olarak Tablo 8'de karşılaştırılmıştır.

Tablo 8. Toplam Müdahale Biçimi Ortalamalarının Karşılaştırılması
(Table 8. Comparison of the arithmetic means of interventions styles on student misbehaviors expressed case study samples)

Müdahale Biçimi	Sınıf Yönetimi Dersi	N	X	ss	t
Geleneksel	Aldı	136	1.88	.482	3.076***
	Almadı	98	2.09	.565	
Demokratik	Aldı	136	4.17	.437	2.574*
	Almadı	98	4.01	.497	
İlgisiz	Aldı	136	1.72	.495	1.456
	Almadı	98	1.63	.465	

* $p < ,05$ *** $p < ,001$

Tablo 8’de, öğretmen adaylarının yedi farklı istenmeyen davranış örneğine karşı müdahale biçimlerine ilişkin toplam tercih ortalamalarının geleneksel ve demokratik müdahale biçimleri açısından Sınıf Yönetimi dersini alıp almamaya bağlı olarak istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Sınıf Yönetimi dersini almış olan öğretmen adaylarının demokratik müdahale biçimini ($X= 4.17$) bu dersi henüz almamış olan öğretmen adaylarından ($X= 4.01$) anlamlı olarak daha üst düzeyde tercih ettikleri gözlenmektedir ($t= 2.574$; $p= .011$). Buna karşılık, Sınıf Yönetimi dersini henüz almamış olan öğretmen adaylarının geleneksel müdahale biçimini tercih ortalamalarının ($X= 2.09$) bu dersi almış olan öğretmen adaylarının ortalamalarından ($X= 1.88$) anlamlı olarak daha üst düzeyde gerçekleştiği görülmektedir ($t= 3.076$; $p= .002$). Tablo 8’de görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının kendilerine sunulan yedi farklı istenmeyen davranış örneğine karşı ilgisiz kalma tercihlerine ilişkin toplam ortalamaları Sınıf Yönetimi dersi alıp almama durumuna bağlı olarak istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Bununla birlikte, Sınıf Yönetimi dersini almış olan öğretmen adaylarının ilgisiz kalma tercihlerine ilişkin toplam ortalamaları ($X= 1.72$) henüz bu dersi almamış olan öğretmen adaylarının toplam ortalamalarından ($X= 1.63$) göreceli olarak daha yüksek çıkmıştır.

6. TARTIŞMA VE SONUÇ (DISCUSSION AND CONCLUSION)

Bu araştırmada ulaşılan sonuçlar öncelikle sınıf öğretmeni adaylarının istenmeyen davranışlara karşı genelde demokratik müdahale biçimini tercih ettiklerini; istenmeyen davranışlara karşı diğer müdahale biçimleri olan geleneksel ve ilgisiz müdahale biçimlerini ise daha az tercih ettiklerini göstermektedir. Araştırmanın probleminde vurgulandığı gibi, sınıf yönetimi ile ilgili literatürde, öğretmenlerin sınıf yönetimi biçimleri, sahip oldukları kişilik özelliklerine göre otoriter (geleneksel), demokratik ve ilgisiz (pasif) olmak üzere üç kategoride incelenmektedir. Ancak öğretmenlerin bu tiplerden sadece birinin özelliğini taşıyıp, diğer özellikleri hiç taşımamasının mümkün olmadığı; her öğretmenin bu üç farklı sınıf yönetimi biçimini aynı zamanda az ya da çok taşıyacağı belirtilmektedir [6, 7 ve 14]. Bu araştırmada ulaşılan sonuç sınıf yönetimi literatüründe kuramsal olarak vurgulanan bu tespiti doğrulamaktadır. Söz konusu literatür göz önünde bulundurulduğunda, araştırmada ulaştığımız sonuçlara göre, araştırma kapsamında yer alan sınıf öğretmeni adaylarının, istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı baskın olarak demokratik müdahale biçimini tercih ettikleri, bununla birlikte, düşük düzeylerde de olsa geleneksel (otoriter) müdahale biçimi ile ilgisiz (pasif) kalmayı da tercih ettikleri gözlenmektedir.

Araştırma sonuçlarında öğretmen adaylarının istenmeyen davranışlara karşı tercih edecekleri müdahale biçimlerinin Sınıf Yönetimi dersini alıp almamalarına göre istatistiksel açıdan anlamlı şekilde farklılaştığı gözlenmiştir. Örneğin, Sınıf Yönetimi dersini almamış olan öğretmen adayları, kendilerine sunulan birinci örnekteki istenmeyen davranışa (*Öğretmen zili çaldığında sınıfa girdiniz. Ali arka sırada bir arkadaşı ile itişip kalkıyor. Orta sırada oturan Mehmet ise ders araç-gereçlerini hazırlamış dersin başlamasını bekliyor. O sınıfın öğretmeni olarak, sınıfa girdiğinizde ilk tavrınız ne olurdu?*) karşı geleneksel müdahale biçimini (Ali’ye, arkadaşını rahatsız etmemesini, hemen yerine oturmasını söyledim), sınıf yönetimi dersini almış olanlardan istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha fazla tercih etmişlerdir. Buna karşılık, Sınıf Yönetimi dersini almış olan öğretmen adayları, aynı istenmeyen davranış örneğine karşı demokratik müdahale biçimini, bu dersi henüz almamış olan öğretmen adaylarına göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha fazla tercih etmişlerdir (Tablo 1). Bu sonuç, Sınıf Yönetimi dersinin öğretmen

adaylarının istenmeyen davranışlara karşı geleneksel (otoriter) müdahale tercihlerini azaltıp, demokratik müdahale tercihlerini artırdığını göstermektedir.

Araştırmada, Sınıf Yönetimi dersini almış olan öğretmen adaylarının istenmeyen davranışlara karşı geleneksel müdahale biçimini bu dersi henüz almamış olan öğretmen adaylarından daha az tercih ettiklerinin gözlemlendiği bir diğer istenmeyen davranış örneği beşinci örnek olmuştur (*Dersin ortasında, Yusuf'un dersi dinlemediğini fark ettiniz. Ona karşı nasıl davranırdınız?*). Sınıf yönetimi dersini almış olan öğretmen adaylarının bu örnekte sunulan istenmeyen davranışa karşı geleneksel müdahale biçimini (*uyararak, derse katılmasını, yoksa dışarı atacağımı söylerdim*) bu dersi almamış olan öğretmen adaylarından istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha az tercih ettikleri gözlenmiştir (Tablo 5). Dördüncü ve altıncı istenmeyen davranış örneklerinde ise Sınıf Yönetimi dersini almış olan öğretmen adaylarının, istenmeyen davranışlara karşı geleneksel müdahale biçimlerini, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmasa da anlamlı düzeye yakın şekilde, göreceli olarak, bu dersi henüz almamış olan öğretmen adaylarından daha az tercih ettikleri gözlenmiştir (Tablo 4 ve Tablo 6). Araştırmada, dördüncü örnek dışındaki (Tablo 4) diğer istenmeyen davranış örneklerinde Sınıf Yönetimi dersini almış olan öğretmen adaylarının demokratik müdahale biçimini tercihlerine ilişkin aritmetik ortalamalar bu dersi henüz almamış olan öğretmen adaylarının demokratik müdahale biçimini tercihlerine ilişkin aritmetik ortalamalardan daha yüksek çıkmıştır. Ancak, aritmetik ortalamalar arasındaki fark sadece ikinci istenmeyen davranış örneğinde (*Ahmet derste yanında oturan arkadaşı Cem'in önündeki kitabı karalamaya, Cem de bunu önlemeye çalışıyor. Bu durumda, sınıfın öğretmeni olarak ne yapardınız?*) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde gerçekleşmiştir. Sınıf Yönetimi dersini almış olan öğretmen adayları, bu örnekteki istenmeyen davranış örneğine karşı demokratik müdahale biçimini (*Ahmet ile göz teması kurarak, bunun iyi bir davranış olmadığını ima ederdim*) Sınıf Yönetimi dersini almamış olan öğretmen adaylarından daha üst düzeyde tercih etmişlerdir. Bu sonuç, özellikle, Sınıf Yönetimi dersini almış olan öğretmen adaylarının göz teması gibi sözel olmayan iletişim becerilerini sınıf yönetiminde daha etkili kullandıklarını göstermektedir. Araştırmalar da, bir iletişim ortamında mesajdaki duygusal etkinin yaratılmasında sözlü iletişimin %7, sözsüz iletişimin, %93 oranında etkili olduğunu ortaya koymuştur. Beden, ses ve sözcüklerin iletişimi ne kadar etkilediğini gösteren başka bir araştırmada ise, bedenin %60, sesin %30, sözcüklerin ise %10 oranında etkili olduğu bulunmuştur [15,14]. Bu bulgular, sınıflarını etkili biçimde yöneten öğretmenlerin, ağırlıklı olarak el hareketleri, jestleri, bakışları ve yürüyüşleri ile istenmeyen davranışı azaltma yoluna gittiklerini ve bunu sınıfı yönetmede sıklıkla kullandıklarını ortaya koymaktadır.

Araştırmada, Sınıf Yönetimi dersini almış olan öğretmen adayları ile bu dersi henüz almamış olan öğretmen adaylarının istenmeyen davranışa karşı ilgisiz (pasif) kalma tercihlerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığını gösteren istenmeyen davranış örneklerine de rastlanmıştır. Bu farklılığın gözlemlendiği dördüncü (Tablo 4), beşinci (Tablo 5) ve yedinci (Tablo 7) istenmeyen davranış örneklerinde Sınıf Yönetimi dersini almış olan öğretmen adaylarının, kendilerine sunulan istenmeyen davranışlara karşı, bu dersi almamış olan öğretmen adaylarından daha çok ilgisiz kalmayı tercih ettikleri gözlenmiştir. Sınıf yönetimi dersini almış olan öğretmen adaylarının, dördüncü istenmeyen davranış örneğine (*Vecdi'yi tahtaya kaldırarak, bir matematik problemini çözmesini istediniz. Vecdi problemi yanlış çözdü. Vecdi'ye karşı tepkiniz ne olurdu?*) karşı ilgisiz kalmayı

(hiçbir tepki göstermeden yerine oturtur, bir başka öğrenciye çözdürürdüm) bu dersi almamış olan öğretmen adaylarından daha çok tercih etmiş olmaları, bir öğrencinin kendine sorulan soruyu doğru cevaplayamamalarının doğal bir durum olduğunu bu dersi almamış olan öğretmen adaylarından daha çok düşünebileceklerine bağlanabilir. Çünkü bir öğrencinin kendine sorulan soruya doğru cevap verememesini doğal kabul edebilme, Sınıf Yönetimi dersinin öğretmen adaylarına kazandırdığı bir beceri olarak değerlendirilebilir. Literatürdeki yaklaşımlar da bu görüşü destekler niteliktedir. Örneğin Ounpigul [16] tarafından yapılan bir araştırmada, etkili öğretmenlerin görev kadar insana da yönelimli oldukları, öğrencilerin duygu ve düşüncelerine önem verdikleri, onlara sevgi ve güvenle yaklaştıkları ve hem başarı hem de başarısızlığın sorumluluğunu paylaşmaya hazır oldukları bulunmuştur. Sınıf yönetimi dersini almış öğretmen adaylarının, dördüncü istenmeyen davranış örneğine karşı ilgisiz kalmayı (*hiçbir tepki göstermeden yerine oturtur, bir başka öğrenciye çözdürürdüm*) bu dersi almamış olan öğretmen adaylarından daha çok tercih etmiş olmaları, onların öğretmeye ilişkin görevleri kadar, öğrenciye de yönelimli olmalarına bağlanabilir. Bu öğretmen adaylarının, öğrencinin matematik sorusunu çözmemesinin sorumluluğunu tamamen öğrenciye yükledikleri, bu süreçte öğrenci kadar kendilerini de sorumlu gördükleri, sınıf yönetimi dersi almamış öğretmen adaylarına göre ilgisiz/pasif müdahale biçimini daha fazla tercih etmelerinin de bundan kaynaklandığı ileri sürülebilir.

Öte yandan, Sınıf Yönetimi dersini almış olan öğretmen adaylarının beşinci (*Dersin ortasında, Yusuf'un dersi dinlemediğini fark ettiniz. Ona karşı nasıl davranırdınız?*) ve yedinci (*Ödev kontrolü sırasında, Hasan'ın, vermiş olduğunuz ödevi başkasına yaptırarak geldiğini fark ettiniz. Ne yapardınız?*) sırada kendilerine sunulan istenmeyen davranış örneklerine karşı ilgisiz kalmayı bu dersi henüz almamış olan öğretmen adaylarından daha çok tercih etmiş olmaları, görmezden gelme tekniği ile daha iyi sonuç alacaklarına inanmalarına bağlanabilir. Literatürdeki bulgular da öğretmenlerin, istenmeyen davranışla uğraşmak yerine, bazen uğraşmamayı seçerek sonuç almaya çalıştıklarını göstermektedir. Smith ve Laslett [12], öğretmenlerin henüz *derine kök salmamış, yüzeydeki* bazı istenmeyen davranışları özellikle görmezden gelerek zaman içinde ortadan kaldırmaya çalıştıklarını belirtmektedirler. Bu çerçevede yer alan bazı davranışlar çocuk tarafından genelde dikkat çekme isteği, sıkıntıdan kurtulma ya da yetersizliği savuşturma isteğinden kaynaklanarak, savunma amaçlı olarak yapılır. Bu tür davranışlarda çocuğun güç gösterme ya da öğretmenin otoritesini zayıflatma gibi bir amacı bulunmamaktadır. Bull ve Soly [11]'ye göre öğretmenler bu tür istenmeyen davranışlara karşı doğrudan tepki ortaya koymak yerine, onları bir süre görmezden gelerek söndürme yoluna gitmeyi tercih etmektedirler. Sonuç olarak, bu örneklerde de Sınıf Yönetimi dersini almış öğretmen adaylarının, bu dersi henüz almamış olanlara göre beşinci (*Dersin ortasında, Yusuf'un dersi dinlemediğini fark ettiniz. Ona karşı nasıl davranırdınız?*) ve yedinci (*Ödev kontrolü sırasında, Hasan'ın, vermiş olduğunuz ödevi başkasına yaptırarak geldiğini fark ettiniz. Ne yapardınız?*) sıradaki istenmeyen davranış örneklerine karşı daha fazla ilgisiz kalmayı tercih etmeleri, bu tür yüzeysel davranışların zaman içinde ve görmezden gelme tekniğiyle daha iyi yönetilebileceğine inanmalarıyla açıklanabilir.

Araştırmalar, öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimde almış oldukları derslerin, o alana yönelik öz-yeterlik algılarını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir [17, 18, 19 ve 20]. Örneğin, Ekici [17] tarafından, aday bilgisayar öğretmenleri üzerinde yapılan araştırmada, sınıf yönetimi dersinin, adayların öğretmen öz-yeterlik

algıları üzerinde olumlu etkisinin olduğu, bir başka ifadeyle, sınıf yönetimi dersini alan öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde arttığı görülmüştür. Nartgün ve diğerleri [18] tarafından, öğretmen adaylarının araştırma yöntem ve teknikleri konusundaki öz-yeterlikleri üzerine yapılan araştırmada, araştırma yöntem ve teknikleri dersini alan öğretmen adaylarının öz-yeterlik puanları bu dersi almamış olan öğretmen adaylarının puanlarından anlamlı şekilde daha yüksek çıkmıştır. Öte yandan, Unrau ve Grinnell [19] tarafından sosyal hizmetler alanında öğrenim gören üniversite öğrencileri üzerine yapılan araştırmada da, öğrencilerin araştırma öz-yeterlikleri ve araştırmaya karşı tutumlarının aldıkları araştırma yöntemleri dersi sonucunda manidar şekilde arttığı gözlenmiştir. Özetle, bu araştırmada ulaştığımız sonuçlar, Sınıf Yönetimi dersinin, öğretmen adaylarının, karşılaştıkları istenmeyen davranışlara karşı geleneksel müdahale eğilimlerini azalttığını, buna karşılık demokratik müdahale eğilimlerini artırdığını göstermektedir. Bu sonuca göre, Sınıf Yönetimi dersinin öğretmen adaylarına sınıf yönetiminde demokratik tutum ve davranışlar kazandırdığını söylemek mümkündür. Bu sonuç, Çakmak, Kayabaşı ve Ercan [21] tarafından yapılan ve Sınıf Yönetimi dersinin öğretmen adaylarının sınıf yönetimi stratejilerini benimsemelerine ve bu stratejileri mesleklerinde kullanabileceklerini düşümlerine katkı sağladığı şeklindeki araştırma sonucuyla paralellik göstermektedir. Bu araştırmada ulaştığımız sonuçlar, özellikle öğretmen adaylarının istenmeyen davranışlara karşı daha çok demokratik müdahale biçimini tercih etmeleri açısından, söz konusu araştırma sonucunu desteklemektedir. Bu araştırmada ulaştığımız sonuçlar ayrıca, Sınıf Yönetimi dersinin öğretmen adaylarının sınıf yönetimi öz-yeterlik algılarını, arttırdığını gösteren araştırma sonucuyla [17] da paralellik göstermektedir. Bilindiği gibi sınıf yönetimi öz-yeterlik algısı, öğretmen adaylarının meslek hayatlarında, sınıf yönetimi görevlerini ne derecede gerçekleştirebileceklerine ilişkin algılarıdır. Bu araştırmada da öğretmen adaylarına meslek hayatlarında karşılaşılabilecekleri istenmeyen davranış örnekleri sunulmuş ve bu örnekler karşısında nasıl davranacakları belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmada ulaşılan sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- Bu araştırmanın uygulandığı sırada Eğitim Fakültesi programlarında Sınıf Yönetimi Dersi, 2 saati teorik, 2 saati uygulamalı olmak üzere haftada 4 saat okutuluyordu. Bilindiği gibi son değişikliklerle bu ders sadece teorik olarak haftalık 2 saate indirildi.
- Sınıf Yönetimi dersinin kredisinin, teorik olarak haftada 2 saate düşürülmesinden sonra, bu dersin öğretmen adayları üzerindeki kazanımlarının etkili şekilde gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceği tartışmaya açık bir konu olarak görülmektedir.
- Haftalık 2 saat uygulamaya geçildikten sonra, bu dersin etkililiği üzerinde yapılacak yeni araştırmalarla da desteklenirse, bu dersin kredisinin, en azından, teorik olarak 3'e çıkarılması önerilebilir.

NOT (NOTICE)

Bu makale, 20-22 Mayıs 2010 tarihleri arasında Fırat Üniversitesi'nde düzenlenen "9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu"nda bildiri olarak sunulan, Sempozyum Oturum Başkanlarının yazılı önerisi ve Yürütme ve Bilim Kurulu tarafından da "Başarılı" bulunan çalışmanın yeniden yapılandırılmış versiyonudur.

KAYNAKLAR (REFERANCES)

1. Burden, P.R., (1999). Classroom Management and Discipline, USA: John Wiley & Sons Inc.
2. Charles, C.M., Senter, G.W., and Barr, K.B., (1996). Building Classroom Discipline, Fifth Edition, USA: Longman Publishers.
3. Başaran, İ.E., (1992). Eğitim Psikolojisi, Ankara: Kadioğlu Matbaası.
4. Hepburn, M.A., (1983). Can schools, teachers, and administrators make a difference? The research evidence", Democratic Education in Schools and Classrooms, (Ed. Mary A. Hepburn), Washington, NCSS Bulletin, N. 70, 1983.
5. Moore, K.D., (1989). Classroom Teaching Skills: A Primer. Random House, Inc. New York.
6. Woolfolk, A. ve Nicolich, L. McC., (1980). *Educational Psychology for Teachers*. Prentice-Hall. USA.
7. Büyükkaragöz, S., (1995). Genel Öğretim Metotları. 2. Baskı, Konya: Atlas Kitabevi.
8. Tertemiz, N., (2000). Sınıf Yönetimi ve Disiplin, Sınıf Yönetimi, (Ed: L. Küçükahmet), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 49-70.
9. Başar, H. (2001). Sınıf Yönetimi, 5. Baskı. Ankara: Pegem Yayıncılık.
10. Child, D., (1993). Psychology and the Teacher, 5th Edition, Cassell, London.
11. Bull and Solity., (1996). Classroom Management: Principals to Practice. London & New York: Routledge.
12. Smith, C.J and Laslett, R., (1996). Effective Classroom Management A Teacher Guide. 2nd Ed. Routledge, London and New York.
13. Ünal, S ve Ada,S.,(2000).Sınıf Yönetimi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
14. Balay, R., (2009).2000'li Yıllarda Sınıf Yönetimi. Ankara: Maya Akademi Yayıncılık.
15. Güçlü, N., (2000). İletişim. Sınıf Yönetimi. (Ed. L. Küçükahmet). Ankara: Nobel Yayıncılık, 133-154.
16. Ounpigul, C., (2000). Relationship Between University Students' Perception of Teachers' Styles and Teacher Performance in First Year Spanish Classes, Ph.D, The University of Mississippi, Publication No: AAT 9988753, <http://wwwlib.umi.com/dissertations/preview/9988753>.
17. Ekici,G.,(2008).Sınıf yönetimi dersinin öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algı düzeylerine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 98-110.
18. Nartgün, Z., Uluman, M., Akın, Ç., Çelik T. ve Çevik, C., (2008). Öğretmen adaylarının Bilimsel Araştırma Öz-yeterliklerinin incelenmesi, 17. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, Sakarya: 1-3 Eylül 2008.
19. Unrau, Y.A. ve Grinnell, R.M., Jr., (2005). The impact of social work research courses on research self-efficacy for social work students, *Social Work Education*, 24(6), 639-651.
20. Saracoğlu, A.S., Varol, R. ve Evin İlke, E., (2003). Lisansüstü eğitim öğrencilerinin bilimsel araştırma ve istatistiğe yönelik tutumları ile araştırma yeterlikleri arasındaki ilişki. *Eğitimde Bilime Katkı: Lisansüstü Eğitim Sempozyumu*, 01-04 Ekim 2003. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
21. Çakmak, M., Kayabaşı, Y. ve Ercan, L., (2008). Öğretmen adaylarının sınıf yönetimi stratejilerine yönelik görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 53-64.